

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

1999 m. sausio 23 d.

Nr. 16 (4)

Saturday supplement January 23, 1999

No. 16 (4)

Istorija ir legenda maceiniškoje „Didžiojo inkvizitoriaus“ interpretacijoje

FELIKSAS JUCEVIČIUS

Atrodo, kad *Didžiojo inkvizitoriaus legenda* laikė Dostojevskis pačiu geriausiu savo kūriniumi. Tikriausiai ir Antanas Maceina galvojo panašiai apie savo knygą *Didysis Inkvizitorius*, nes jos dvi laidos pasirodė lietuviškai ir viena laida vokiškai. Nėra abejonės, kad *Didžiojo inkvizitoriaus legenda* kaip ir Maceinos interpretacija tebeturi gyvenimiškąją vertę, nes čia svarstomi klausimai, kurie keliama visais laikais, tačiau ir tai patiekiami atsakymai gerokai reikalingi išlygų. Ir tai lengva suprasti: *Broliai Karamazovai*, kur įterpta *Didžiojo inkvizitoriaus legenda*, pasirodė XIX amžiaus paskutiniame ketvirtyje, o Maceinos *Didžiojo inkvizitoriaus* laidos išleistos apie šio amžiaus vidurį — 1946 ir 1950 metais. Kaip viską, taip ir filosofines idėjas suvienodina ir griaua laikas, ir manyti, kad jos atspindžia laikui, tai gyventi iliuzijomis. Šio amžiaus paskutinius dešimtmečius dominuoja visai skirtingos idėjos, negu anuomet, minties pasaulis išgyvena konvulsingus laikus — balsiai skelbiama ideologijų pabaiga, filosofijos pabaiga, teoretinės fizikos ir mokslų pabaiga, net krikščionybės pabaiga, niekas šiandien nesipiktina, kai išgirsta kalbant, kad jau gyvenama pokrikščioniškais laikais.

Izraelio tautos ir Jėzaus gundymai

Kadangi legendoje diskutuojamieji klausimai siejasi su Jėzaus gundymais, apie kuriuos kalba Evangelijos, tai verta pirmiausia su jais susipažinti. Vietoj Morkaus trumpų pastabų apie tai, Matas ir Lukas pateikia išsamų pasakojimą. Apsiribosiu tik Mato tekstu, nes tik juo remiasi Dostojevskis ir Maceina.

Po krikšto Jėzus buvo Dvasios išvestas į dykumą, kad būtų velnio gundomas, ir Matas tai pasakoja taip: „Išpaukavęs keturiasdešimt dienų ir keturiasdešimt naktų, Jėzus buvo labai alkanas. Prie jo priartino gundytojas ir tarė: „Jei tu Dievo Sūnus, liepk, kad šie akmenys pavirstų duona.“ Bet Jėzus atsakė: „Parašyta: Žmogus gyvas ne vien duona, bet ir kiekvienu žo-

diu, kuris išeina iš Dievo lūpų.“ Tada velnias jį paėmė į šventąjį miestą, pastatė ant šventyklos šalmens ir sako: „Jei tu Dievo Sūnus, pulk žemyn“, nes parašyta: „Jis liepė savo angelams globoti tave, ir nešios tave ant rankų, kad neužsigautum kojos ir akmenis.“ Jėzus jam atsakė: „Taipogi parašyta: Negundyk viešpaties, savo Dievo.“ Velnias vėl paėmė jį ir labai aukštą kalną ir, rodydamas viso pasaulio karalystes bei jų didingumą, tarė: „Visa tai aš tau atiduosiu, jei, parpuolęs ant žemės, pagarbinsi mane.“ Tada Jėzus atsakė: „Eik šalin, šėtone! Juk parašyta: Viešpatie, savo Dievą, tegarbink.“ Tuomet velnias nuo jo atsitraukė; štai angelai pri-

siartinio ir jam tarnavo.“ Tai labai keistas tekstas, tikras unikumas visoje Evangelijoje. Tačiau gundymų tema nėra svetima Vakarų menui ir literatūrai, ji turi šaknis antikos dvasiniame pasaulyje ir S.T. pranašystėje. Tik kitaip, negu pas graikus, Izraelio pranašas nepraranda savo valios ir sąmonės, kaip graikiškoji pitija, jis sąmoningai atstovauja Dievui, ir ką sako, ir ką daro, jis yra tik Dievui atsakingas. Todėl pranašas nepatiria jokio apribojimo, jis turi tik pritarti Dievo pašaukimui ir jam paklusti. Paklusnumo šviesoj reikia suprasti ir Jėzaus gundymus, kurie vyksta trijose skirtingose vietose — dykumoje, ant šventyklos šalmens ir kalno viršūnėje, ir tai suteikia visam pasakojimui dramatinį foną.

Nors nėra lengva suprasti gundymų pasakojimo, bet jo negalima ignoruoti. Jau pati jo vieta pabrėžia jo reikšmingumą — jis patalpinamas tarp Jėzaus krikšto ir jo viešosios veiklos pradžios. Ryšys tarp krikšto ir gundymų yra ne tik chronologinis, bet ir dalykinis: ta Dvasia, kuri nužengia ant Jėzaus krikšto metu, yra ta pati, kuri nuveda jį į dykumą, ir tai reiškia, kad gundymai yra Dievo leisti. Abu pasakojimus sieja dar Dievo Sūnaus predikatas. Krikšto metu pasigirsta balsas iš dangaus: „Šitas yra mano mylimasis Sūnus, kuriuo aš gėriuosi“ (Mt 3, 17), o gundymuose velnias kreipiasi į Jėzų sąlyginai: „Jei tu Dievo Sūnus...“ Apskritai, Jėzus, kaip Dievo Sūnaus, pabrėžimas yra būdingas visai Evangelijai.

Pirmasis gundymas vyksta dykumoje, kuri turi šv. Rašte dažnai simbolinę prasmę. Kaip simbolis ji nurodo paslėptą tikrovę ir jos reikšmę įvairuoja pagal tai, ar ji simbolizuoja geografinę vietovę ar istorinę epochą. Geografiniu požiūriu, dykuma yra žemė, kurios nepalaimino Dievas: ten beveik nėra vandens, augmenija skurdi, užuot lytų lietus, siaučia smėlio pūgos, gyventi neįmanoma, bet išrinktoji tauta turėjo pereiti dykumą, kad pasiektų Pažadėtąją žemę. Dykuma, kaip istorinės epochos simbolis, nurodo Dievo malonės laiką. Nors buvimas dykumoje yra bandymų laikas, bet kartu jis yra privileijuotas metas, nes veda į geresnį rytojų, atveria duris Dievo malonei. Dykumoje buvo paskelbti Dievo įsakymai, kurie tapo gairėmis. Išrinktajai tautai istorijos kelyje, o po gundymų Jėzus pradėjo skelbti žmonijai Dievo įsakymus. Tačiau, norint gerai suprasti pirmąjį gundymą, reikia atkreipti dėmesį į *Pakartoto įstatymo knygos* tekstą, kurio dalį cituoja Jėzus: „Atsiminsi visą kelią, kuriuo Viešpats, tavo Dievas, tave vedė keturiasdešimt metų per tyrmų, kad tave vargintų ir išmėgintų, ir kad būtų žinoma, kas yra tavo širdyje, ar tu vykdysi jo paliepimus ar ne. Vargino tave alkio ir dervės valgyti maną, kurios nežinojote nei tu, nei tavo tėvai, kad tau parodytų, jog žmogus yra gyvas ne viena duona, bet kiekvienu žodžiu, kuris išeina iš Dievo burnos.“ Taipogi *Išėjimo knyga* pasakoja, kaip tauta pažadėjo Mozei atsiųsti iš dangaus duonos, bet perspėdamas: „skundėsi alkio, ir Viešpats pažadėjo Mozei atsiųsti iš dangaus duonos, bet perspėdamas: „Žmonės teina ir tegul kasdien renkasi, kiek pakanka vienai dienai, kad juos išbandytų, ar jie elgiasi pagal mano įstatymą, ar ne.“ Kaip matome, šis Jėzaus gundymas susijęs su Izraelio gundymu, bet Izraelis suklupo, o Jėzus pasipriešino gundytojui.

Antusias gundymas užmena taip pat Izraelio istoriją. Cituodamas vienos psalmės ištrauką, kur sakoma, kad Viešpats liepė savo angelams globoti savo Sūnų, ir jie nešios ant savo rankų, kad neužsigautų kojos ir akmenis, (Ps 90, 11-12) gundytojas liepia Jėzui šokti žemyn nuo šventyklos šalmens. Kad velnias šaukiasi Raštų, atrodo keistai, bet bešios citatos gundymas liktų visiškai nesuprantamas. Jėzus atsako, cituodamas *Pakartoto įstatymo knygos* ištrauką, „Negundyti Viešpaties, savo Dievo, kaip gundėi Gundymo vietovėje“, ir tai primena Masos epizodą. Kankinamas troškulio, tauta reikalavo vandens,



Nuotr. Algio Jakšto

nesidrovėjo gundyti Viešpaties, sakydamas: „Ar yra Viešpats tarp mūsų ar ne?“ Gundyti Viešpatį čia reiškia ne ką kita, kaip reikalauti iš jo ženklų, verstį jį padaryti stebuklą, liudijantį jo buvimą, jo protekciją savajai tautai. Taipogi velnias reikalauja iš Jėzaus stebuklo, patvirtinancio jo dieviškąją išūnybę. Kai Jėzus kabojo ant kryžiaus, tokio stebuklo iš jo reikalavo aukštieji kunigai ir Raštų zinovai: „Jeigu jis Izraelio karalius, tenūžengia dabar nuo kryžiaus, ir mes juo tikėsime.“ Kaip matome, Jėzaus gundymai turi artimą ryšį su jo visu gyvenimu ir Izraelio istorija.

Tretysis gundymas savo jėga pralenkia du pirmuosius. „Viena akimirka“ (Lk 4,5) šėtonas parodo Jėzui viso pasaulio karalystę galinčią gūmą ir didingumą, ir užtikrina, kad jos yra jam atiduotos ir todėl gali jas duoti, kam nori. Nors gal tai yra tik šėtoniško išdidumo prasi-
veržimas, nes politinė galia, kaip matysime vėliau priklausant nuo Dievo, bet evangelistas Jonas vis dėlto vadina jį „pasaulio kunigaikščiu“ (Jn 12, 31; 14, 30; 16, 11), o Paulius — „pasaulio dievaikiu“ (2 Kor 4,4) Kiekvieną atvejų, būtų visos karalystės atiduotos Jėzui, jei jis būtų pagarbinęs šėtoną. Jėzaus atsakymas griežtas: „Šalin, šėtone! Juk parašyta: Viešpatie, savo Dievą, tegarbink ir jam vienam tetarnauk!“ Citata paimta taip pat iš *Pakartoto įstatymo knygos* (6,13). Čia gundytojas išduoda save, pareikšdamas tikrąją savo intenciją: jis nori, kad Jėzus atliktų savo misiją, kaip pasaulio valdovą, jau želotų tarpe buvo paplitęs orakulas, skelbiantis, kad žydų krašte kils vadas, kuris užviešpataus pasauliui, ir tai vaidino rolę žydų kare prieš romėnus.

Tačiau Jėzus žino, kad Dievo valia yra kita — jis turi atlikti savo misiją, ne kaip pasaulio Viešpats, o kaip „kenčiantis Tarnas“, kuris neša tautos tiesą ir teisingumą. (Iz 42,1-4) Tai patvirtina ir kita Jėzaus gyvenimo detalė: po atsimainymo, jis aiškino savo mokslą, jog reikia jam eiti į Jeruzalę ir daug iškentėti, bet Petras sušuko, kad jokių būdu taip negali jam atsitikti. Jėzaus atkirtis Petrui primena trečiąjį gundymą: „Eik iš mano akių šėtone! Tu man paktinimas, nes mąstai ne Die-

vo, o žmonių mintimis“. Kaip pirmieji du, taip ir šis gundymas turi ryšio su Izraelio istorija. *Išėjimo knyga* (32,1-35) pasakoja, kaip izraelitai atkrito nuo savo Dievo ir parpuolė ant kelių prieš aukso veršį. Kai išrinktoji tauta suklupo ir neliko ištikima Viešpačiui, tai Jėzus tegarbino tik savo Tėvą ir jam vienam tetarnavo.

Trumpai susumuojant, evangelinius gundymus reikia paradigminiai interpretuoti. Dykumoje Jėzus išgyveno išrinktosios tautos gundymus, kurie buvo jai siųsti, bekeliaujant per dykumą į Pažadėtąją žemę. Išrinktoji tauta ne kartą tapo gundymų auka, Jėzus visad užsitikrino pergale, ir kitaip būtų negalėjo, nes jis pasirodė istorijoje tam, kad „velnio darbus sugriautų“. Be to, gundymų istorija turi dar ir žmogiškąją dimensiją. Jėzaus laikysena yra pavyzdys žmogui, kai patenka į gundymų verpetą. Gundytojas mėgina žmogų atplėšti nuo Dievo, bet, kaip Jėzus liko ištikimas Dievui, taip turi likti ištikimas savo Tėverei ir kiekvienas žmogus.

Dostojevskis gundymus interpretuoja inkvizitoriaus lūpomis

Kaip gundymų pasakojimą supranta ir aiškina *Didžiojo inkvizitoriaus legenda*? Pirmiausia krinta į akis tai, kad Dostojevskis interpretuoja gundymus, kuriuos jis vadina klausimais, inkvizitoriaus lūpomis, ir dar labiau stebėtina, kad šis palaiko ne Jėzaus pusę, o gundytoją. Pagal inkvizitorių, anų trijų gundymų dieną įvyko „tikras, griausmingas stebuklas“ pasaulyje, patį gundytoją vadina „baisia ir protinga dvasia, susinaikinimo ir nebūties dvasia“. Gundymų sukretiantis gilumas rodo, kad čia turima reikalo „ne su pastoviu žmogišku protu, bet su amžinu ir abso-
liučiu“. Kodėl tie gundymai yra toks griausmingas stebuklas? Štai atsakymas: „Šiuose trijuose klausimuose yra turtum susilydžiusi į vieną visumą, tartum nusakyta visa tolimesnė žmonijos istorija ir apreiškta trys keliai, kuriuose susieji visi neišsprendžiami žmogiškosios prigimties prieštaravimai visoje žemėje“. (I t., p.423)

Girdint tokius superlatyvus apie gundytoją ir gundymus,

simbolizuoja Romos Bažnyčią, tai dar ne visa tiesa, jis yra dar kažkas kita. Jis kaip Romos Bažnyčios atstovas yra tik priedanga, tik kaukė, kurią užsidėda Dostojevskis, kad galėtų be įtarimo kritikuoti Romos Bažnyčią, ir reikią pridurti, kad jo kritika pasiekia dažnai karikatūros ribas. Dostojevskis yra gryno kraujo rusofilas, kuris nesu-
prato ir nenorėjo suprasti nei Romos Bažnyčios, nei jos mokslo, nei Vakarų apskritai. Inkvizitoriaus lūpomis jis skelbė rusų ortodoksų tezę, kad tai, ką gundytojas siūlė ir Kristus atmetė, Romos Bažnyčia priėmė. Todėl ji nėra tikroji Bažnyčia, tikroji Bažnyčia yra trečioji Roma — Maskva, nors atvirai to ir nesakė. Taipogi jis neprimato, kad ta trečioji Roma taps vieną dieną krikščionybės prieš sostine. Kad legenda yra katalikybės kritika, tai pripažino ir Maceina, bet mane, kaip Rozanovas, jog tai yra kartu „visos žmonijos išpažinties, viso jos likimo apmąstymas, visos jos istorijos teismas“. (p.46) Su tuo sunku sutikti. Skaitant legendą, susidaro įspūdis, kad jos autorius turi pasąmonėje labiau rusus, negu žmoniją apskritai.

Kalbėti apie Rusiją yra varginantis dalykas, nes jos istorija išsiskiria rusų „romano šaradomis. Būtų klaida rusus laikyti aziatais, kaip kinus ir indus, geografijos nereikia imti rimtai, ir Rusija nėra nei Europoje, nei Azijoje, o Rusijoje, kuri eina nuo Baltijos iki Ramiojo vandenyno. Tai nepaneigia fakto, kad ją valdė dažnai aziatinio tipo tironai. Kiekvienu atveju Rusija nėra Vakarai, ji neturėjo nei Atėnų Periklio ir Romos Augusto, nei renesanso ir šviesos laikotarpio, ji pasirodė Vakarų civilizacijoje tik XIX amžiuje su muzika ir literatūra, tai gana vėlokai matuojant vakarietiškos civilizacijos matu. Tai atspindi ir rusų galvojime: nors jie išmoka kalbėti prancūziškai, vokiškai ar angliškai, bet jie nesupranta ir nenori suprasti Vakarų.

(Bus daugiau)



Nuotr. Kazio Ambrozaičio



Profesorius Antanas Maceina kasdieninėje savo aplinkoje Muensteryje, Vokietijoje.

Mano knygos — kaip tikri vaikai

BIRUTĖ PŪKELEVIČIŪTĖ



Birutė Pūkelevičiūtė.

Vienoks su Lietuva ryšys yra tiems, kurie čia turi tėvus, brolius, seseris, ir kiek tolimesnis tiems, kurie turi tik pažįstamą asmenų.

O aš seku iš tolo, kaip sekasi mano artimiesiems, mano brangiausiems — mano vaikams. Tai, aišku, yra knygos. Juk knyga yra kaip tikras vaikas. Panašiai prasideda: iš idėjos ir meilės, pamažu formuojasi ir pagaliau užgimsta. O tada — išeina į pasaulį.

Štai dar sušukuoji savo vaikui plaukučius (paskutinį kartą peržvelgi korektūras), užmauni kepurytę ir — kečiau! ir žmonės! Tada jau tik nuo slenkščio tu gali pamotyti ir akimis jį palydėti. Kaip šiam vaikui seksis? Ar jį pails skaitytojai? O gal atšiauriai nustumis į šalį?

Tada aš norėčiau papasakoti, kaip sekasi mano vaikams Lietuvoje. Idomu: jie ten pasirodė visai kitokia, netikėta chronologine eile.

Suskaiciavus — mano vaikų šeimynėlė atrodo šitaip: dvi knygos yra išverstos į latvių kalbą, viena išleista ispaniškai, o iš likusiųjų 15-kos — trečdaliu vaikų bando išminti sau takus tėvynėje.

Pirmas mano darbas, oficialiai pasiekęs Lietuvą, buvo lyrinė drama *Žmonės ir beržai*, kurią Los Angeles Dramos sambūris suvaidino Vilniuje. Kaune ir Panevėžyje. Tai buvo '89-ji metai, nuostabi laikai, kai laisvės vėjas jau plazdėjo ore, kai svečiai iš užjūrio buvo nepaprastai mylimi ir laukiami, o jų darbai atrodė tobuli, ir buvo tik giriama, visai nekritikuojami — lydimi visuotinio susižavėjimo.

Vilniuje buvo tiek norinių pamatyti vaidinimą, kad net generalinė repeticija buvo paskelbta atdarų durų spektakliu, ir salė buvo perpildyta.

Gėlėse paskendę, juostomis aprišti, dovanomis apipilti, karališkai vaišinti, Vilniaus gatvėmis nudainavę — vaidinėjai grįžo namo, visiškai apsvaigę. Neapsakomas Lietuvos svetingumas juos nūgirdė. Tik po kelių mėnesių jie atsivagavo iš viešnagės sapno — ir, prisiminę autorę, man pasakambino. Aš supratau: visko buvo per kraštus. Aišku, džiaugiausi drauge su jais.

Tiesa, šiam mano vaikui neblogai sekėsi ir išeivijoje: *Žmonės ir beržai* gavo įvairių žymenų — teatro festivaliuose Toronte ir Čikagoje, tačiau Lietuva — sumušė visus rekordus!

Tačiau laimingas buvo dar vienas mano vaikelis. *Kalėdų dovana* — apie Voverę Barborę ir apie keistą dovana,

kurią jai atsiuntė draugė, beždžionytė Čicacita iš Argentinos. Knygutė buvo išleista 100,000 tiražu ir greitai išparduota. Leidykla — „Alka“.

Tai buvo dar rublio laikai, kai pinigai nebuvo vertinamas, o knyga perkama. Svarbiausia: knygūtė buvo ištikimai pakartota, be jokio stilistų įsibrovimo, kadangi tekstas buvo fotografijos būdu atspestas. Taigi: ši pasakėlė buvo Alytaus teatro pastatyta ir '92-ųjų metų vasarą, kai lankiausi Lietuvoje — man ir keliems kviestiniams svečiams specialiai parodyta.

Liūdniausias likimas ištiko knygą *Likimo lapai*, o ji — iš visų mano knygų — turbūt labiausiai išeivijos skaitytojų pamėgta — ir vis meiliai paglostoma.

Taigi kadaise ir Lietuvoje knygnešių nuvežtos kelios knygos keliavo iš rankų į rankas. Man teko matyti vieną tokią „nuskaitytą“ *Aštuonių lapų* egzempliorių — graudžiai suplyšusiais, popieriaus juostelėmis apklijuotais lapais.

Tad šis mano vaikas turbūt buvo net kiek išleptintas ir pakviestas į Vilnių antrajam leidimui — su naiviu pasitikėjimu įžengė pro leidyklos „Vaga“ duris. Geriau jis būtų neišleptęs!

Lietuvoje *Aštuonių lapų* laukė skauda nedalia. Apie tai daug šnekėti nenoriu, nes teko nepasitenkinimą pasakelbti viešu pareiškimu visuose išeivijos laikraščiuose ir *Lietuvos aido*. Aišku, aš kalbu apie senąją „Vagą“, ne apie rimtą to paties vardo dabartinę leidyklą.

Mylimiausias mano vaikelis, pasakiška komedija *Aukso žąsis*, buvo pastatyta Kauno dramos teatre '93-aisiais metais. Ji buvo smarkiai perpinta muzika, kurią vaidinimui parašė Faustas Latėnas. Spektaklis turėjo didelį pasisekimą, ir jį matė daug žiūrovų. Deja, aš turiu šiam pastatymui nemažų rezervų. *Aukso žąsis* buvo rašyta suaugusiems, ne vaikams.

Vėliau, '96-tųjų rudenį, tame pat teatre režisierė Danutė Juronytė išvedė į sceną knygą *Aštuonių lapai* ištraukas. Tai buvo „mono spektaklis“, skirtas aktorės Antaninos Mackevičiūtės jubiliejui paminėti. Jis vadinasi „Dar kartą atsigrėžiu...“, ir malonu buvo patirti, kad aktorė Antanina Mackevičiūtė gavo premiją Algio Samulionio vardo konkurse už ryškiai sukurta moterišką vaidmenį.

Maloniausia buvo 1998 m. pavasarį man patiai — spektaklį pamatyti. Negana to: gegužės mėnesio spektaklis buvo paskirtas didžiosios deportacijos „Vesna“ prisiminimui, o kitas, birželio mėnesio spektaklis atsišaukė į pirmąją — „Baisiojo birželio“ deportaciją. Jei mano menki žodžiai tiko šurpiai mūsų tautos tragedijai paminėti, esu sudrebinata iki širdies gelmių. Tai patys didžiausi mano tikslai.

Šie išgyvenimai man buvo ypatingai svarbūs dar ir todėl, kad Kauno Akademinių dramų teatro scena yra ta pati, kurioje aš kadaise vaidinau. Tik mes vadinomės daug kukliau: Jaunasis Kauno dramos teatras. Aišku, daug kuklesni buvo ir mūsų spektakliai.

Dar turiu pridurti, kad šioje saleje neseniai moksleivius



Nuotr. Kazio Ambrozaičio

grupę iš Kvėdarnos išpuodingai atliko mano *Raudą* (iš *Atradimo rudens*), skirtą žuvusioms Lietuvos partizanėms. Jie specialiai atvyko į Vilnių antrą kartą, sužinoję, kad šiuo metu autorė vieši Lietuvoje, ir tos inscenizacijos jaunatviškas kilnumas buvo jaunatinčiai pagaulus.

'96-ųjų metų pabaigoje smarkiai į priekį stūmėsi antrasis knygos *Devintas lapas* leidimas. Ir '97-ųjų vasario mėnesį įvyko sutikties Vilniuje, Meinininkų rūmuose. Knyga išleido „Dienovidžio“ leidykla. Tikiuosi, kad *Devintas lapas* keliavo nebologai, kad leidybos išlaidas buvo įmanoma išlyginti.

Galop — staigmena.

Mano pirmąją poezijos knygą *Metūges* — išleista '52-aisiais metais Toronte, užjūryje buvo labai atšiauriai sutikta (manau, kad joks debutantas nesulaukė tokių aršių nuotaukų). Nors ano meto prieštatai šiandien atrodo tik šypsno verti, tačiau jie įstengė knygutę nusviesti į užmaršį.

Bet štai dabar Lietuvoje *Metūges* buvo archeologiškai atkastos ir visai nauju žvilgsniu įvertintos.

Kiek *Aštuonių lapai* išeivijoje buvo išleptinti, tiek *Metūges* nuo pat savo pasirodymo — buvo užguita knygelė. Veik pusę šimtmečio — ji kaip pelenė — aižė žirniams užkrosny. Tad, žinoma, vargšėlė gerokai nustebo, kai prie jos durų atminėjo antrojo leidimo karieta — su pakvietimu šokti pasakų pily su lietuvių poezijos karaliūnais.

Žvelgiant iš tolo, man atrodo, kad *Metūges* yra labai liūdina knyga apie jaunos moters vienetą — svetimos šalies, svetimame mieste Montrealyje, praužius basiam karui.

Kokie nykūs būdavo sekmdieniai pusiau apmirusiame mieste, kai aš laistydavau palangėje auginamas vargas gėles! Lyg didžiulis debesis tada užslinkdavo netekties sielvartas ir pasiilgimas — dvylikos stiprių brolių, kurie atremtų vėją pečiai. Ir dar: geliantis geismas sukurti savo pavidalą Dievą, kuris vakarais sėdėtų su tavim ant slenkščio.

Man buvo smagu skaityti spaudoj, kaip jaunatviškai džiaugėsi leidykla „Baltos lankos“, kad *Metūges* buvo per mėnesį išpirtos.

Tai tiek apie mano vaikų kelius Lietuvoje. O gal tiksliau būtų antruosius knygų leidimus vadinti „vaikaičiais“?

MOTERIS — NUGALĖJUSI LAIKĄ



Alma Adamkienė.

Šiomet sukanka penkiasdešimt metų, kai iš Lietuvos išvažiavo mergina, vardu Alma. Prieš metus ji grįžo į tėvynę kaip pirmoji ledi — grįžo tam, kad pakeistų mūsų gyvenimą.

Dar mažos žiūrėdavom į savo močiutes, mamas, tetas, išpėnusius visą Lietuvą, ir žinojome, koks beviltiška trumpas bus mūsų žydėjimas. Čia kasos — čia skara. Vaikai, virtuvė, sodas, anūkai. Merginą nuo močiutės teskria kietas moters metų.

Ir čia atvažiavo jinai — lengvu žingsniu, švelnia šypsena nugalėjusi Lietuvą. Taip, mama, tu teisi, ji gyveno Amerikoje, ten viskas kitaip — vitaminai, oras, priežiūra. Bet ir Lietuvoje jau vitaminai, ar ne? Po galais, ir kodėl mums, tau, man tokiai nebūti? Kodėl mes pasidavėm? Pasmerkėm save pasiduoti? Gal ir mums, penkiasdešimt sulaukus, nebūtinai gresia megzta beretė, lašiniai ir dusulys? Net ir septynias-

dešimties — ne? Pirmoji Lietuvos Pirmosios ledi pamoka: Moteris galingsnė už laiką.

Niekada per penkiasdešimt mūsų istorijos metų šalia svarbiausio vyro nematome jo moters. Neturėjome Pirmosios ledi. Tos, kurios turėjo stovėti šalia, buvo slepiamos. Reikėjo slėpti. Tai tapo norma ir drauge užkrečiamu pavymdžiu. Nuo viršūnių lig apačių apsilijusioji vyriškoji draugij, girdėjom: kur boba? Boba namie. Garbinti galėjai Motiną, bet išskelti savo bobą šalia savęs, aukščiau savęs — kone šventvagyse.

Lietuvoje tai leistina tik Justinui Marcinkevičiui jo poezijoje. O Valdas Adamkus emė ir padarė tą, net neatsiklausęs mūsų. Ir Lietuvos moters sukluso. Ne, jos pačios dar neatsitiesė, dar nepakėlė galvos, bet akis jos pakėlė. Jos nustebo, pamatiusios, kad pagarbinta ir išaukštinta nebūtinai ta, kuri kovoja už savo asmenybės teises, bet ta, kuri lydi per gyvenimą savąjį vyrą. Ta, kuri apskritai nekovoja.

Kazkada, po premjeros su rengtame priėmime, dvi pirmosios valstybės damos, pakviestos drauge su vyrais, viena per kitą garsiai baisėjosi tuo, ką mačiusios, ir nusterusius aktorius mokė vaidinti. Ar įsivaizduojat jų vietą ponį Almą? Santūrumas, taktas, kuklumas — tokie dar nauji bruožai mums, emancipantėms, kelią pro amžiais glaudžiai stovėjusias vyrų gretas besiskinančioms alkūnėms. Lietuvos moters teises dešimt sykių veiksmingiau nei feminisčių kalbos ir knygos gina ponios Almos švelni šypsena.

O ją pačią gina Meilė. Sako-

ROBERTAS DANYS

Aš noriu į tylų nežinomą būstą
pakviesti tave. Ir žvakutę užpūsti,
ir jausti, kaip laikas netenka prasmės.
Kai boružem smilgos pražysta,
kai priešas nebepažįsta,
gali niešiot teisingiausios versmės.
Tik meilė yra.
Dar yra, broli, meilė.
Dar širdį suskausta naktys.
Dar meilė yra.
Aš kartoju: dar meilė yra.
Ir sapne ateitis
tykia tykia brandina viltis,
kad kai mūsų nebus,
liks vien meilė.

Ir naktį nebus lengvos kalbos,
neguos eilėraščiai ir knygos bus numirę.
Tik švelniai švelniai virš sunkios galvos
akimirka žvaigždė nušvis kūryba.
Bet tai ne tau... Ir ši diena ne tau.
Kiekvienas turi savo tikrą Dievą.
Galbūt todėl tiek daug ir to dangaus...
Galbūt todėl tiek augalėlių pievoj,
kad būtų kur išminti kitiems takus.
Nutyla kalbos, kai širdis prabyla.
Ir veriasi sapne erdvus dangus,
kuriam visi keliai savy nutilę.

Tokių sapnų per daug tuščioj erdvėj.
Ir praeitis neguodžia mano draugo.
Mes tik šiek tiek kentėjom, o ne augom,
ir tik viltis išlikti mus išsaugojo.
O nuopolis keisto dienų tēkmėj

lyg žada rojų. Ir bedugnės gylis
jūk nesvarbus neturintiems sparnų.
Su Dievu pasilikę vieni du
tikėjomes išvengt kvailių klaidų,
bet skausmo riksmas skriedavo per tylą.

Ir nebebūdavo kelių ir praeitis
netilpdavo širdy ir knygų posmuos,
ir likdavo šešėliai mus paguosti,
ir mylima, per naktį galvą glostanti,
ir nusiūlysių globotinė — viltis...



Robertas Danys — Rašytojų sąjungos narys; baigęs filologijos fakultetą, Vilniaus universitete studijavęs lietuvių kalbą ir literatūrą; šiuo metu gyvena JAV-se.

ma, kad į valdžią dažniausiai veržiasi nelaimingi vedė vyrai. Gal tiesa — nes dabartinis Lietuvos prezidentas tikrai nesiveržė į valdžią. Jis į ją atėjo. Drauge su ta, su kuria yra laimingas. Kaip prieš metus, ren-

giantis inauguracijai, išrinktojo Lietuvos prezidento kabinete suskambėjo telefonas, ragelį pakėlė Raimundas Mieželis. „Valdai, tavo bosas“, — tarė jis. Išrinktasis prezidentas nutraukė posėdį, paėmė ragelį ir nepasakė: „Aha, labas, na, kas atsitiko, aš užsiėmęs“. Jis pasakė: „Labas meile“. Kaip baisiai gražiai, kaip nelietuviškai skamba. Dar viena Pirmosios ledi ir jos vyro pamoka Lietuvai: Meilė galingsnė už laiką.

Jie stovi dviese, užkrečiamai graži ir harmoninga dviejų gražių ir harmoningų žmonių pora, spinduliuojanti meilę ir pagarbą vienas kitam. Nesigėdinti tos meilės. Jiems pasirodžius, Lietuvoje nieko ypatingo neatsitiko, tik tapo šiek tiek šviesiau ir šilčiau. Turbūt paprasčiausiai todėl, kad jiedu abu nepavargsta sakyti ir vienas kitam, ir savo niekada neišduotai tėvynai: „Labas, meile“.

Parengė Rūta Vanagaitė „Moteris“, 1999 m., Nr. 1



Lietuvių rašytojų draugijos narių būrelis Alfonsui Šešplaukiui-Tyruoliui premijos (teikimo proga Jaunimo centre, Čikagoje. I eil. iš kairės: Eglė Juodvalkė, Nijolė Jankutė-Užabalienė, A. Šešplaukis-Tyruolis, Daiva Karužaitė; II eil. Stasė Petersonienė, draugijos pirmininkė, Algirdas Titus Antanaitis, Stasys Dziugas, Apolinaras Bagdonas. Nuotr. Zigmo Degučio



Š.m. sausio 10 d. Jaunimo centro kavinėje Alfonsui Šešplaukiui-Tyruoliui įteikta Lietuvių rašytojų draugijos premija. Čia jį tradiciškai apjuosia draugijos valdybos narė Daiva Karužaitė, stebinti Stasiui Dziugui. Priekyje — JAV LB Kultūros tarybos pirm. Marija Remienė. Nuotr. Zigmo Degučio



Smuikininkas Valdas Vasaitis sausio 10 d. Jaunimo centro kavinėje, Rašytojų draugijos premijos šventėje.



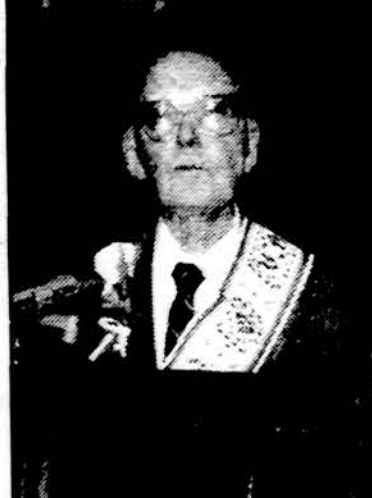
Algirdas T. Antanaitis kalba apie laureatą A. Šešplauki, jam premijos įteikimo šventėje.



Audra Adomėnaitė deklamuoja A. Šešplaukio kūrybą.

LĖLIŲ KOLEKCIJA — BALZEKO MUZIEJUI

Esame ipratę laukti Kalėdų senelio, atvykstančio iš tolimojo šiaurės ašigalio, su išpildytomis maišais, pripildytomis įvairiausių dovanų. Be to, dieną senelis turbūt paklydo, ir jo vietoje Balzeko Lietuvių kultūros muziejus sulaukė švečio ne iš šiaurės ašigalio, o iš Kanados didmiesčio — Toronto. Tai buvo Aldona Bobėnaitė-Vaitonienė, atvežusi „kraičių skryniją“, talpinančią 6 lietuviškais tautiniais drabužiais aprengtas lėles. Tarp jų dūškė, klaipėdiete, žemaitė, kapsė ir dvi aukštaitės. Tai nepaprastai kruopščiai sudarytas rinkinys, kuriame panaudoti specialiai tam namie austi audiniai, individualiai paruoštos juostos, atskleidžiančios savių aplinkinių taisykles. Ilgos kasos, supintos iš kanapių, gintaro karoliai, sagos užbaigia drabužių darną. Beje,



Alfonsas Šešplaukis-Tyruolis.

visas lėles puošiančias juostas išaudė Danutė Bobėnaitė-Staškevičienė iš Montrealio. Patraukli, įdomi lėlė lengvai pavilioja žiūrovo akį. Aldona Vaitonienė džiaugiasi, kad muziejaus lankytojai, ne vien lietuviai, turės progą pamatyti lietuviško tautinio drabužio spalvingumą, vietovių rašto ir stiliaus skirtingumą, lietuvių

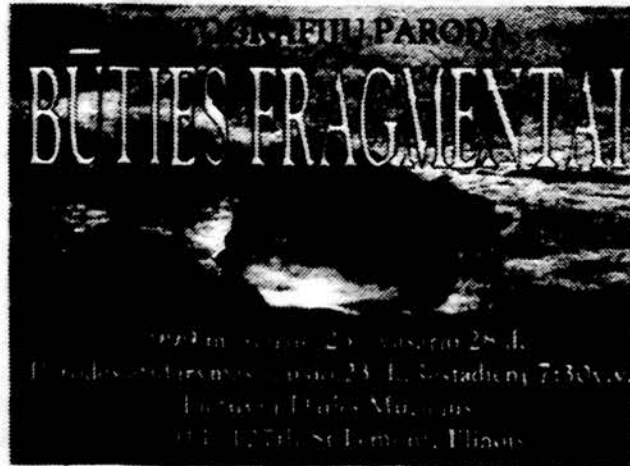
moters kūrybinę dvasią. Ji dovanuoja šį rinkinį Balzeko Lietuvių kultūros muziejiaus moterų gildijos kambariui. Torontiešės Zuzana Stravinskienė ir Ramunė Stravinskaitė pasistengė, kad šie eksponatai būtų atgabenti į Čikagą. Sigita Barsėnaitė-Balzekienė rūpinasi lėlių pristatymu bei galimu jų papildymu.

M. K.

A. KEZIO PARODA „BŪTIES FRAGMENTAI“ NE TIK ATGAIVA AKIAI, BET IR IŠŠŪKIS PROTUI

Sausio 23 d., 7:30 val. vak., Lemonte, Lietuvių dailės muziejuje, bus atidaryta fotomenininko Algimanto Kezio fotografijų paroda „Būties fragmentai“. Lankytojai turės galimybę susipažinti su keturiasdešimt menininko darbų,

ALGIMANTO KEZIO



kurie ryškiai išsiskiria nuo ankstesniųjų jo fotografijų išgyti A. Kezio rugsėjo mėnesį skaitytoms pristatytą knygą. Naujajame albume *Būties fragmentai* sudėtos ne dokumentinės, ne pastatų, ne žmonių nuotraukos, bet užfiksuotos gamtos sukurto formos. „Ši kartą aš stengiausi atskleisti gamtą per subtilią abstrakciją, kompoziciją ar natūralių formų dizainą. Manau, kad žvelgiant į gamtą, galima patirti šį tą tikresnio ir apie Kūrėją, ir apie save patį“, — sakė menininkas.

Paroda ir knyga savitos tuo, kad kiekvieną meninę fotografiją lydi lakoniškas tekstas, pasakojantis apie visatos atsiradimą, pasaulio sandarą bei jo paskirti. „Ėmiausi šio darbo, nes man parūpo sužinoti, kas aš esu gamtos begalybėje, iš ko tas aš susideda, kur einu, kam esu skirtas, kaip pasaulyje atsirado gyvybė, kas tai yra dvasingumas, kaip kūrėsi pasaulis, kaip jis kito. Mano nuotraukos paprastai neturi minties, tačiau šį kartą aš pabandžiau

sujungti tekstą su vaizdu“, — sakė A. Kezys.

Todėl, ruošdamas naują knygą, A. Kezys nemažai pasiskaitė apie astronomiją, pasaulio santvarką, susipažino su naujaisiais fizikų, biologų atradimais ar hipotezėmis. Atėjusiems lankytojams neužteks vien tik mesteletį žvilgsnį į užfiksuotą formų žaismą, išryškintas detales, nepastebimas kasdieniniame gyvenime paskendusiam žmogui, pasižvelgti sustingdytų šešėlių žaismu. *Būties fragmentai* — ne vien tik atgaiva akių, bet ir klausimai protui. Meno kritikas V. Kintinaitis Lietuvos kultūriname savaitraštyje *Literatūra ir menas* rašė: „Asketiškos fotografijos prisipildė netikėto, daugiasluoksnio knygos teksto turinio, susipina su juo ir tampa lėta, mašliu ir kryptingu pasakojimu apie pradžią pradžią, paprasčiausias būties struktūras, gyvybę ir sąmonę. Idomiausia, kad A. Kezys šiuos fundamentalius visatos sandaros principus siekia perteikti ne kokia nors itin modernia, kompiuterine nere-



Algirdo Petrausko kūrinys.

SKULPTORIAUS DARBŲ PARODA

Algirdo Petrausko paroda atidaroma sausio 29 d., 7 v.v., Čiurlionio galerijoje, 5600 S. Claremont, Chicago, IL, Jaunimo centre. Algirdas Petrauskas, tik 40 metų, tačiau Lietuvoje, o ir už jos ribų gerai žinomas kaip bažnytinio meno skulptorius ir baldų drožėjas. Kilimo yra nuo Biržų, iš vienkio palei Lyglaukių kaimą, bet dabar, kai būna Lietuvoje, gyvena Panevėžyje.

Menais Algis užsiiminėjo nuo pat vaikystės ir labai domėjosi senąja lietuvių drožyba, todėl su savo jaunystės draugu Merkiu daug keliavo po Lietuvos kapines ir bažnyčias. Paberžėje, prie Kėdainių, susipažino su klebonu, lietuvių liaudies meno puoselėtoju, menininku ir kolekcionieriumi, pranciškonų vienuoliu tėvu Stanislovu Dobrovolskiu, kuris įkvėpė ir paskatino tuo metu jauną menininką atsieti bažnyčių puošybai ir restauracijai. Pasidarbavęs Paberžėje, per tėvo Sta-

nislovo malonę A. Petrauskas susipažino su Rudnios, Kėdainių, Panevėžio, Nidos, Uliūnų klebonais, kurių bažnyčiose paliko daug savo darbų.

Autoriaus kūryba stovi greta italų, prancūzų, čekų, lenkų drožėjų, o tematika artima Bosh, Kranach, Artimboldziui ir, kai kuriais momentais susiekia su Salvador Dali. Būdamas giliai religingas, Algis vis tik nestokoja humoro, sarkazmo ir ironijos. Savo darbuose jis mikliai perpina barokines, renesansines, secesines nuotaikas, nuspalvindamas jas tradicinėmis lietuvių liaudies meno spalvomis.

Menininkas nesibaido ir pasauliečių, gerbiančių jo kūrybinį stilių, užsakovų. Jo skulptūros ir baldai valstybinėse įstaigose, restoranuose, privačiuose namuose priverčia susimąstyti ir džiugina akį. Eksponuodamas nedidelę savo naujausių darbų dalelę čia, Čikagoje, Algirdas Petrauskas tikisi pripažinimo ir užsakymų naujame žemyne.

Gintaras Raudonikis

IŠ PORTRETŲ ŽVELGIA ŽYMŲS KULTŪROS VEIKĖJAI

„Kalėdų dovana“ pavadinta kultūros veikėjų portretų paroda pernai gruodžio 28 d. atidaryta „Lietuvos“ kino teatre, muzikos ir kino muziejuje. Portretų autorė — vilnietė tapytoja Danutė Karaškaitė-Brusokienė.

Ekspozicijoje — 12 darbų, iš kurių 4 tapyti tais pačiais metais. Portretuose — muziejininkas Romualdas Budrys, muzikai Vytautas Landsbergis, Eugenijus Paulauskas, Arvydas Karaška, Mūza Rubackytė, aktorės Nijolė Gelžinytė, Eugenija Pleškytė, Irena Kriauzaitė, kiti kultūros veikėjai.

D. Karaškaitė-Brusokienė Kauno taikomosios dekoratyvinės dailės institute įgijo vitražistės ir tapytojos specialybę. Daug metų dirbo plakato, knygų iliustracijos srityse, dalyvauja parodose.

Dailininkės darbai pelnė apdovanojimų Italijoje, Belgijoje, Lenkijoje ir kt. D. Karaškaitės-Brusokienės darbų yra Vilniaus, Šiaulių, Maskvos, Varšuvos muziejų fonduose bei privačiose kolekcijose daugelyje pasaulio šalių.

Gabija Steponėnaitė



Pirmosios kregždutės, susirinkusios apžiūrėti naująjį lėlių rinkinį Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje: Irena Norbutienė, Eleonora Zapolienė, Eli Katauskienė, Margi Mankienė, Sigita Balzekienė, Marija Krauchunienė, Ramunė Stravinskaitė, Zuzana Stravinskienė ir Aldona Vaitonienė.

Nuotr. Jono Tamulaičio



„Šventinių kompozicijų“ parodos dalyviai. Iš kairės: Saulius Rakauskas, Aldona Jurkutė, Aldona Pečiūrienė, Danutė Turlaitė ir mažasis Mikalauskas.

ŠAKELIŲ, GĖLELIŲ, RASTŲ DAIKTU MENAS

Menas? Tik moterims? Bet parodoje dalyvavo ir vienas vyras. Jo skulptūra iš kieto metalo, stambių geležinių rėmų, aukštai iškelta skersinė, panaši į giljotiną. Kita parodos dalis — puokštės, rožės, figūrėlės, seni daiktai.

Tradicinė tapusi, prieškalėdinė puokščių paroda buvo atidaryta Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Čikagoje 1998 m. gruodžio 18 d.

Parodą atidariusi Aldona Jurkutė kalbėjo apie vyro ir moters fiziologinius bei psichologinius skirtumus: „Moterys širdis mažesnė, ir todėl ji plaka greičiau... Vyrų galvos smegenys sveria 14 proc. daugiau nei moterų, tačiau moterų galvos smegenų pusutulis apraizgytas du kartus stipresniais nervais — jos mąsto greičiau...“ Šiais žodžiais aptarta pagrindinė parodos sąvoka. Tai psicho-sociologinė minianalizė apie feminizmo vs. „muskulizmo“ santarvę bei priešpriešas.

Ką gi — parodoje eksponuotos puokštės tikrai gražios, grakščios, dailios. Pakilę virš žiedų, įvairiai išsilankstę gėlių „aseliai“ išraiškingai šmaikstosi prieš baltą sienos foną. Tarp žiedų išsprautos figūrėlės teikia puokštėms idejinį pradą — čia švenčiamos Kalėdos, ten juokiamasi kartu su pajacais.

O kur feminizmo apraiškos? Jų tenka ieškoti „greičiau už

vyrus mąstančiose“, moterų sukurtose instaliacijose. Štai šalia ant grindų paskleistų rožių žiedų kabo elegantiška šilkinė suknelė (Aldona Jurkutė — III vieta). Žiedai ir moteriškas apdaras dera. Kitoje salėje akį traukia nuostabus trapių, raudonų, baltų, žalsvų, laisvai svyrančių gėlių deriniai, iškilmingos, tarp eglisakių vainiko įkomponuotos, kankorėžių piramidės, lėlytės. Įdomiai tarp susipynusių šakelių stiklinėje, aukštoje vazoje sukomponuota japoniška vėduklė. Tai Aldonos Pečiūrienės kūriniai. Birutės Mickevičienės instaliacija vaizduoja Priskelimą. Ula Juskytė iš Kalifornijos atsiuntė faksu savo kūrinio modelį „Kalėdos faksu“. Tai šiltų kraštų pajūryje rastų medienų kompozicija, primenanti pasiūgusią „tikros“ kalėdinės nuotaikos sniegu apšarmojusios pirkios sielą. Onutė Utz sukūrė „Stebuklų namelį“. Skirmantė Miglinienė, prieš Kalėdas grįžusi iš Jamaikos, papuošė salę iš toli atgabentomis, egzotiškų gėlių puošmenomis.

Labiausiai žiūrovus viliojusi instaliacija buvo Aldonos Pečiūrienės sukurta „Merginų ansamblis“ (I vieta). Tokių „iš širdies“ dainuojančių lėlių retai kur rasi. Plačiai išsižiojusios burnytės tiesiog trykšta trykšta širdies ir dainos pilnatvę. Neįmanoma atsižiūrėti, neįmanoma nuo jų atsitraukti. Autorė taria: „Vieną vakarą,

beklausant kalėdinės muzikos, prieš akis kilo dainuojančios lėlės, išsižiojusios, su gaidom rankose... Štai galvutės jau padarytos, penki užsimerkę, išsižioję, mieli, juokingi, veideliai. Su rūbais problemų nėra. Turiu daug medžiagų skiautelių. Dar vienas vakaras, ir drabužėliai pasiūti, puošni, švelni, pastelinių spalvų su lengvu šventiniu blizgesiu. Kai sustatiau kompoziciją Čiurlionio galerijos sales kampe, baltos užuolaidos fone, prie skaisčiai žibantių švieselių, pamaciau — merginos tikrai nuostirdžiai gieda. Stebėjau parodos lankytojų veidus, kurie skaidrėjo, bežiūrint į „Merginų ansamblį“, o lūpose sklaidėsi šypsny — ir man smagu, nes to ir siečiau, kurdama šią kompoziciją“.

Visai kitokios „giesmės“ skambėjo galerijos trečioje salėje. Joje ant sienų kabėjo du, ant grindų gulėjo dar vienas Danutės Turlaitės nemažai formato, serijiniai kūriniai įvardinti „Dvylika mėnesių“, „Smėlio laikrodis“, „Esu“, (pastarasis laimėjęs antrąją vietą). Mintis aiški iš pavadinimų. Dvylikos atskirų plokščių, paguldytų ant grindų, jungtimi tapo karklo pavidalo sietelės, išdėstytos romėniškų skaitmenų — nuo I iki XII — formomis. Žaisminga, ne visai iš pirmo žvilgsnio aiški, linijų ir plokščių kompozicija. Kitas amžių matuojantis vaizdinys — smėlio laikrodžio ženklas. Šių kūrinių autorių rūpestį kelia sparčiai prabėgančio laiko problema. Todėl trečiame paveiksle tvirtai ir aiškiai ji taria „Esu“. Trys kūriniai, taikliai surišti tos pačios, filosofuojančios apie tą patį dalyką, idėjos.

Salės kampe išdėdžiai, rodos, nieko bendra su visu pasauliu nenorinti turėti, stovi jau minėta metalo skulptūra

Leidiniai



Kelly Dwyer.

ANGELŲ PĖDSAKAI

Pirmąją žiemos dieną susilaukiau laiško su priedais iš „The Putnam Publishing Group“, vienos New York knygų leidyklos, 1994-tais metais išleidusios pirmą *The Tracks of Angeles* o šiais, 1999-tais, sausio 25 d. išleidžianti antrą Kelly Dwyer Venclovienės

knygą. Pagalvojau, verta su lietuviška visuomene pasidalinti mintimis apie šią jauną talentingą rašytoją ir jos antrąją knygą.



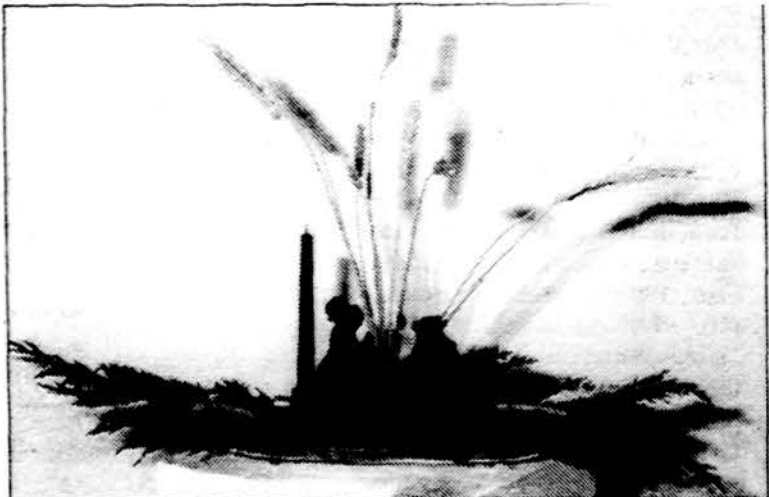
„Linksmų Naujųjų metų“. Autorius — Saulius Rakauskas. Šiame kūrinyje Rakauskas įkūnijo žinomo šių laikų pranašo Casey persėjimą, kad 1999 metais kils naujas pasaulinis karas. Casey tiksliai išpranašavo pirmuosius du pasaulinius karus. Sukūręs grūmojančios giljotinos įvaizdį, Rakauskas pasiduoda juodajam humorui: „Linksmų Naujųjų metų“.

Neaišku, ar šis Rakausko darbas priešprieša ar pagrindinės parodos idėjos papildymas. Ten trapios gėlės, čia kietas, pastovus metalas, geležis. Ten švelnumas, lyriškumas, poezija, čia sunksvoris, kietumas, kurio tema — ne-gailestinga mirtis. Bet prisiminkime šios ekspozicijos rengėjų mintį. Iš metalo suldyta tvirta skulptūra, kelianti globalinį rūpestį — tai vyriškojo pasaulio pradai. Jį reikia pridėti prie to, kas vadinama moteriška. Tada ir tai, kas atrodo labai, labai skirtinga, tampa papildymu bei panašumu. Vienas vyras ne-pabūgo moterų būrio. Jo dėka, visa paroda išvengė šovinistinių klystkelių ir su-skambėjo logiškumu ir vientisumu.

Algimantas Kezys



Skirmantės Miglinienės kompozicija „Kalėdos Jamaikoje“.



Aldona Pečiūrienė — „Kūčių vakaras“.



Aldonos Pečiūrienės kompozicijos parodoje, vykusioje 1998 m. gruodžio mėn. Jaunimo centro Čiurlionio galerijoje. Nuotraukos J. Tamulaičio

ir šviesioji“, integralios gyvenimo dalys ir todėl turi būti integruotos į literatūrą.

Baigdamą savo trumpą autobiografiją, Kelly rašo: „Nežinau, kokia rašytoja būčiau, jeigu mama būtų dar gyva, bet žinau, kad nebūčiau supratusi skausmo, šeimos ir meilės gydomosios jėgos, ar reikalingumo pagerbti mirusius, su jais atsisveikinant“.

Crystal Chancellor, Putnam leidyklos atstovė, savo laiške apie Kelly antrąją knygą rašo: „Kelly pateikia savitą įžvalgą į depresiją ir savizudybę iš depresiją išgyvenančio asmens pusės. ...beletristikos keliu ji nagrinėja savizudybę ir depresijos ligą“.

Anot leidyklos žinialapio, Kelly's antrąji knyga, *Self-portrait with ghosts* (autoportretas su vaiduokliais), kalba apie gyvenimą ir mirtį vyro, kuris pavargsta begyvendamas, kurio savizudybę paveikia bei pakeičia paliekama šeima. Autorė atskleidžia skausmą, kurį ta savizudybę iššaukia kituose. Tačiau per šį skausmą kiekvienas šeimos narys atranda save ir savo gyvenimo vertę.

Šios knygos recenzijose randame ją teigiamai vertinančių atsiliepimų. Los Angeles *Times Book Review* rašo: „Dwyer's stilusis skaitytoją patraukiantis. Ji sugeba atskleisti detales, kurias tikras, patraukli asmenybė“. *Kirkus Reviews* rašo, kad Kelly knygoje gausu smulkmenų ir ji parašyta sklandžiu stiliumi. *Library Journal* rašo: „Dwyer meistriskai aprašo moderniam gyvenime besivaideinančias šmeiklas — netekti, atitolimą, kaltę. Ji tai atlieka be verkšlenimo“. *Publishers Weekly* teigia, kad skaitytojas bus paveiktas romane vykstančia tylija metamorfoze. Šio mėnesio pabaigoje bus galima su Kelly susitikti ir pasiklausyti jos pačios, skaitant savo antros knygos ištraukas. Ketvirtadienį, sausio 28 d., 7:30 val. vakare, autorė lankysis „Women & Children first“, Čikagoje, 5233 N. Clark St. Penktadienį, sausio 29-tą, bus „Book stall“, 811 Elm Street, Winnetka, Illinois, 7:30 v.v. Laima Šalčiuvienė

Kelly Dwyer. *The Tracks of Angeles*. G. P. Putnam's Sons, 200 Madison Ave., New York, NY 10016. Tuo pačiu metu knyga išleista ir Kanadoje. Kietais viršeliais, su spalvotu aplanku; 270 psl.

UŽBAIGTAS DIDELIS DARBAS

Praėjusių metų gale pasirodė trečiasis ir paskutinis kun. William Wolkovich-Valkavičiaus *Lithuanian Religious Life in America* tomas. Autorius, kaip ir pirmuosius

se dviejuose šios trilogijos tomuose, aprašo JAV-se veikusias ar tebegyvuojančias lietuviškas, arba lietuvių įkurtas, parapijas, katalikiškas lietuvių organizacijas, draugijas, vienuolijas, spaudą. Paminimi ir lietuvių protestantai, pateikiama šimtai kunigų biografijų...

Pirmasis tomas apima rytines Amerikos valstijas, antrajame yra vien tik Pensilvanija, o trečiajame — Amerikos Vidurio vakarų vietovės — Indiana, Illinois, Wisconsin, Arkansas, Michigan, plačiau sustojant prie Čikagos, Clevelando, Detroito. Surinkta išsami medžiaga apie jau uždarytas arba pėrusias, nelietuvių rankas parapijas. Daug puslapių skiriama vadyboms — vietovių, institucijų, asmenų, parapijų ir kt., todėl reikiama informaciją nesunku rasti — pagal temą, asmenį, vietovę ir parapiją. Deja, knygoje pasitaiko ir netikslumų (kur jų nepasitaiko). Vien paviršutiniškai pažvelgus į skyrių apie lietuvių dienraštį „Draugą“ (psl. 194-198) randame, kad redakcijoje dirbo Česlovas Grinkevičius (turi būti Grincevičius), Antanas Liulevičius (turi būti Aušrelė Liulevičienė) ir pan. Skyriuje apie Ateitininkų federaciją paminėta, kad D. Bindokienė Ateitį redagavo nuo 1889 (!) iki 1995 metų... Paminėdamas lietuviškos Pal. Jurgio Matulaičio misijos pradžią Lemonte, autorius skyrelį pavadiną „Lemont World (sic) Center“. Jeigu būtų pavadinęs tikrojo vardu — „Lithuanian World Center“ (in Lemont), nebūtų reikėję ir to „sic“. Bet šios ir kitos klaidės jokių būdu neaukština *Lithuanian Religious Life in America* knygos ir jos autoriaus milžiniškų pastangų, renkant medžiagą ir ją paruošiant spaudai. Šį kun. W. Valkavičiaus darbą galima prilyginti Broniaus Kviklio pastangoms išleisti Lietuvos bažnyčių šešiatomį. Kaip ir Br. Kviklys, kun. Valkavičius daugiausia dirbo pats vienas ir šios knygos, kaip ir Kviklio Lietuvos bažnyčios tomai, yra akivaizdus įrodymas, ką pasižventęs žmogus gali atlikti.

Knyga anglų kalba, gražiai išleista, kietais viršeliais, 403 psl. Kaip autorius paminė, šis milžiniškas projektas buvo atliktas vysk. Pauliaus Baltakio, OFM, prašymu ir užsitęsė net 12 metų. Paramos suteikė kunigų vienybė ir aukotojai, bet daugiausia darbas finansuotas paties autoriaus lėšomis.

Ne tik šį tomą, bet visą trilogiją galima užsisakyti pas autorį: Rev. William Wolkovich-Valkavičius, 36 St. George Ave, Norwood, MA 02062-4420. Visų trijų tomų kaina 150 dol.



Pirmoji Dievo Apvaizdos lietuvių parapija, Scranton, PA, bažnyčia. Iš knygos *Lithuanian Religious Life in America*.